

5544

Young Springer
Zunipungu

Emilia ploykugly

062(=91.99)

2-28

4. 7th by
1901

2010

4826

ԵՌԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅՈՅ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

Ուէսթ Հօպօքըն, Ն.Պ.

ՅԵ

370
2447-ՏԵ

Մանկահասակները Ռբեր

Աղջկայ Ռբեր

Ն. ձ. ՀԱՅ ՈՐԲԱՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱԾ ՈՒ

062(=91.99)
2-28

257
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
7/11 1922
Պ. ՄԱՍԻՍԻԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ՄԱՍԻՍԻԱՆԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՈՒԷՍԹ ՀՕՊՕՔԸՆ, Ն. ձ.

8877ms

Ընդ Հովանաւորութեամբ
Նիւ Եօրքի ՊՐԻԳ ԵՐԻՑԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
և Ուէսթ Հօպօքընի ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԻՑԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.

347 Clinton Ave., WEST HOBOKEN, N. J.

1004
15991

Զ. Ա. ԷՎԸՆՍ, Հովիւ և Պատուակալ Տեսուչ
ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տեօրէն-Տեսուչ և Քարոզիչ

ԵՌԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Մինչև Յուլիս, 1901.

«Զէ Թէ խօսքով ու լեզուով սիրենք, Հապա
գործքով ու ճշմարտութիւնով:» Ա. ՅՈՎՀ. Գ. 18:

062(=91.99)
2-28

ՍԻՐՈՅ ՀՐԱԽԷՐ

եկէք ինձի, բոլոր յոգնած եւ բեռնաւորածներ, եւ ես պիտի հանգուցանեմ զձեզ: Առէ՛ք իմ լուծս ձեր վրայ, և սորվեցէ՛ք ինչ որ հեզ եմ և խոնարհ սրտիւ, և ձեր անձերուն հանգիստ պիտի գտնէ՛ք: Քանզի իմ լուծս քաղցր է, եւ բեռս՝ թեթեւ: Մատթ. ԺԱ. 28-30:

Սիրով կը հրաւիրենք՝ սոյն Հաստատութեան Աստուածային պաշտամանց ներկայ լինելու ամեն անոնք, որոնք չուենին ուրիշ եկեղեցի մը երթալու, որոնք Հայերէն լեզուով Աստուածային պաշտամանց ներկայ գլուխուիլը նախապատիւ կը համարին և որոնք պիտի ուզեն մեզ հետ զԱստուած փառարանել մեր Տէր և Փրկիչ Քրիստոսի միջոցաւ:

Սիրով կը հրաւիրենք՝ սոյն Հաստատութեան Քրիստոնէական բարեգործութեանց սրէէ միայն կամ բոլորին նպաստելու, աջակցելու, մասնակցելու կամ աշխատակցելու ամեն անոնք, որոնք՝ Քրիստոսի ծառայած ըլլալու համար, կ'ուզեն բարեգործութիւններ ընել իրենց նմանւոյն, մանաւանդ իրենց թէ աստ և թէ հայրենիքին մէջ գտնուող տառապեալ ազգայնոց:

Սիրով կը հրաւիրենք՝ սոյն Հաստատութեան Հաղորդութեանը մասնակցելու ամեն անոնք, որոնք կը սիրեն Յիսուս Քրիստոս անկեղծութեամբ, կը դաւանին որ ինքն է Փրկիչ և կ'ուզեն ճշմարտութեամբ հետեիլ իրեն ի փառս Հօր Աստուծոյ:

Ամեն անոնք՝ որոնք կը մտադրեն սոյն Հաստատութիւնը ընել իրենց հաստատութիւնը և միանալ անոր որեւէ ճիւղին, կը խնդրուին շրջել իրենց անունն ու հասցէն առ Տնօրէն-Տեսուչն:

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ՔԱՐՈԶՁԷՆ

«Սէրը իրենը չը վնասուեր, Ա. ԿՈՐ. ԺԳ. 5»

Շատ կարճ կը թուին երկուք ու կէս տարիներն, զորս անցուցինք միասին պաշտելու զԱստուած և Քրիստոնէական սկզբունքներով ծառայելու մարդկութեան օգտին ընդհանրապէս և մեր ազգի օգտին մասնաւորապէս: Որքա՛ն փոփոխութիւնք յորմէ՛հետէ: Յարան. ուանական և կուսակցական հակառակութիւններն ու կռիւներն անցելոյն պատմութեան մէջ տխուր երես մը միայն կը կազմեն: Գոհութիւն և փառք մատուցանենք Բարձրելոյն Աստուծոյ որ իւր Ս. Հոգւոյն շնորհքովը զգալ տուաւ Հայ Ժողովրդին թէ իրենք ստեղծուած չեն զիրար անուանարկելու, բամբասելու, զրպարտելու, մատնելու, նախառնելու և բզբռնելու յանուն սիրոյ և զոհողութեան ամենաբարձր տիպար եղող Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի և յանուն Սզգային սուրբ և նուիրական դատին: այլ ապրելու Աստուածային շնորհքով, պարկեշտութեամբ, համերաշխութեամբ, փոխադարձ ձեռն-տուութեամբ, ծնողաց հնազանդութեամբ և յարգ ու պատիւ տալով, տառապեալ ազգայնոց օգնելով, որբերը խնամելով, Հայ զաւակաց ուսմանն ու կրթութեանը հոգ տանելով և մեր թշուառ հայրենիքը շրմոռնալով հանդերձ իսլահանջել հարկին նորա վէրքերն պատատելով:

Գոհութիւն և փառք մատուցանենք մեր Փրկչին Յիսուսի որ Հայ ազգը այժմ աւելի քան երբէք կ'դժայ սով-րիլ իւր գծած ճամբան ըստ Պօղոսի Առաքելոյն Ա. ԿՈՐ. ԺԳ. 1-7. նա օրքատօրէ աւելի կը համոզուի որ սոսկ եկեղեցի երթալով, ժամ ու պատարագ տեսնելով կամ պատուելիի քարոզը լսելով մարդ իսկապէս Քրիստոնեայ եղած չըլլար. այժմ աւելի քան երբէք կը նկատէ որ մենք միայն անուանական Քրիստոնեայներ ենք մնացած. Լուսաւորչի, Ներսէսի, Սահակայ, Մեսրոպայ, Վարդանայ, Ղեւոնդի ու նմանեաց Քրիստոնէութիւնը մեր մէջէն շատոնց իվեր աներեւութացած է. թէ «Հաւատք առանց գործոց մեռած են» և առ այս նորանոր ճիգեր սկսած է ընել որ հաւատքով ու գործքով միանգամայն ճշմարիտ Քրիստոնեայ լինի:

Հաստատութիւնս ալ հաւատարիմ իւր կոչման՝ իրեն պարտականութիւն ճանչցու ոչ Լուսաւորչականներն սնապարծութեան կամ Միսիոնարական Պօռտի մը պահանջը գոհացնելու համար անուանական Բողոքականներ չինել, այլ աւետարանել Փրկչի մարդոց վրայ ունեցած սէրը և ցոյց տուած ճամբան, որով և բարձրացնել Հայութիւնը տգիտութեան աղջամղջին իրաւարի մէջ խորասուզեալ՝ և եսասիրութեան խոտելի բռնապետութեան գերիացեալ վիճակէն դէպի յաւիտենականի արդարասիրութեան, ճշմարտասիրութեան և Հայրական գործաւիճից սիրոյ՝ ինչպէս նաև Փրկչի կաթողին սիրոյ պայծառ ու ճաճանչափայլ լուսոյն և խղճի ու մաքի գիտակցութեամբ ազատասիրութեանը. և առ այս Հաստատութիւնըս լայն բացաւ իւր կրօնական և կրթական բոլոր ճիւղերը իրեն դիմողներուն որ կրցածնուն չափ օգտուին անոնցմէ. միեւնոյն ատեն ջանաց իւրովստանն օգնել անհատաբար ամեն մէկ կարօտեալի իւր կարօտութեան տեսակէտովը. առանց սպասելու որ և է մէկէն անգամ որ կամ իրենց բողոքական ըլլալովը (ինչպէս ոմանք կենթադրէին) և կամ մի ուրիշ որ և է կերպով մեզ վարձատրած ըլլային:

Հաստատութիւնս՝ մեր ժողովրդի սէրն դէպի իւր ազգային գրականութիւնն ու բանաստեղծութիւնը զարթեցնելու համար այ, մացուց իւր եկեղեցւոյն մէջ մեր նախնեաց պատուական բանաստեղծութիւններէն հատընտիր շարականներ ալ երգելու դրութիւնը, որը ոչ թէ Բողոքական սկզբանց գոհողութիւն մ'էր (ինչպէս ըստ ոմանց), այլ բարին, գեղեցիկը և պատուականը ճանչնալով, սիրելու և դրնահատելու արդիւնք մը:

Նոյնպէս ոչ ոք աւելի քան Հաստատութիւնս ջանաց Հայ ազգի ազգայնութեան պահպանմանը ծառայել հաստատելով աստ Ամերիկայի Անդրանիկ Հայ Վարժարանն, ուր երկսեռ Հայ մանկաիւր սկսեցին սովորել Հայերէն կարգալ ու գրել, Հայոց Պատմութիւն, Հայաստանի Աշխարհագրութիւն և Հայերէն լեզուով փառարանել Ըզպարգեւողն շնորհաց:

Կ'արժէ աստ յիշել թէ Հայ Ժողովուրդը հոսկ ուրեմն ճանչցաւ սոյն Հաստատութեան անկեղծութիւնը ու օգտակարութիւնը. սկսաւ սիրել և սովորեցնել իւր գաւակացն ալ որ սիրեն զայն. առ որ իմ խորին շնորհակալիք կը մատուցանեմ առհասարակ Հայ Ժողովրդեան և իմասնաւորի Լուսաւորչական և Բողոքական այն պատուարժան կղերներուն և բարեպաշտ աշխարհականներուն, որոնք թէ իրենց բարոյական ազդեցութեամբը և թէ նիւթական նպաստներովը քաջալերեցին Հաստատութիւնս ու զարն մը տուին իւր յառաջդիմութեանը:

Իմ շնորհակալութիւնս կը պարտիմ նոյնպէս նիւ Խօրքի Պրիգ Երից. Եկեղեցւոյ, Ճէրգի Սիթիի Երից. Ժողովոյ և տեղւոյս Առաջին Երից. Եկեղեցւոյ բարոյական հովանաւորութեանց և նիւթական քաջալերութեանց:

Շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ նաև Օր. Է. Մ. Էտուէրասի և Օր. Լ. Գարրիէլեանի, որոց հաւատարիմ աշխատակցութեանը կը պարտինք մեր կիր. Վարժարանի յաջողութիւնը:

Շնորհակալութիւն և ձեզ, իմ փոքրիկ հօտին, որ քաջութեամբ դիմացաք ինձ հետ ամեն հալածանաց, համբերեցիք ամեն նախատանաց և ջանացիք ձեր հասկցած չափովը հաւատարմարար ծառայել ձեր կոչման:

Ջանանք այսուհետեւ ալ յարատեւել Քրիստոնէութեան շաւղին մէջ Հաստատուն հաւատքով, անվատ յոյսով, անսպառ սիրով և առաքինի ու օգտակար գործերով. «ոչ մեր շահերուն համար», այլ մեր պարտականութիւններն դէպի իրաւազուրկ մարդկութիւնն, մեր տառապեալ ազգն ու թշուառ Հայրենիքն գիտակցութեամբ կատարած ըլլալու համար՝ ի փառս Փրկչին մերոյ և Հօր Աստուծոյ, որուն միայն կը մայիլէ ամեն պատիւ ու զօրութիւն յաւիտենից ի յաւիտենս:

ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Որոշույն պատկերները տեսնել սոյն տետրակի տիտղոսներին դիմաց, Ամեն Ս. Պատրիարքի հրամանագրի մանրանկար պատճէնը տետրակիս վերջը դերեսին վրայ: Միւս կարեւոր գրութեանց մանրանկար պատճէններն հակառակ մեր ցանկութեանց, մեզ անհնար եղաւ աստ արտատպել մանրանկարային մեքենով գրութեան ըլլալուն համար. բայց որքէ հետաքրքիր անձ կրնայ տեսնել դիմելով Ընկերութեանս Նախագահին կամ Քարտուղարին:

Ն. Ճ. ՀԱՅ ՈՐԲԱՆՆԱՄ ԸՆԿ.

Սոյն տետրակը հրատարակութեան տակ եղած միջոցին՝ նոր կարգադրութեան մը համեմատ Հաստատութեանս անունը փոխուած է հետեւեալ նոր անուն,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒԷՍԹ ՀՕՊՕՔԸՆ, ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԻՑԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ:

Նոյնպէս Հաստատութեանս վարչական ընթացիկ գործերու տնօրինութիւնն ստանձնած է յիշեալ Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հոգաբարձու Ժողովը. և սոյն Առաքելութեան արդի Տեսուչ ու Քարտուղին է

Արթ. Տիար ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

որոյ ընտիր, իմաստալից և հոգեւոր քարոզութեանց կը հրաւիրենք ամեն Հայ հաճի ներկայ գտնուիլ:

Մեր նոր ժողովարանի հասցէն է

4 Palisade Ave., UNION HILL, N. J.

ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ուէսթ Հոպօքըն, Ն. Ճ.

ԵՌԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

ՈՒԷՍԹ ՀՕՊՕՔԸՆ, Ն. Ճ.

Այս գիւղաքաղաքը կը գտնուի Ամերիկայի Միաց. Նահանգաց, Նիու Ճէրզի Նահանգի, Հըտսըն Գաւառին մէջ. Նիու Եօրքէն

շուրջ 3 մղոն հեռաւորութեամբ, ուղղակի դէպ Արեւմուտք, Հըտսըն գետի աջակողմեան լեռնային բարձունքներուն վրայ և շարունակութիւն մ'է Ճէրզի քաղաքի բարձունքներուն. սահմանակից լինելով Հիւսիսէն Միութեան Բլուր (Union Hill) գիւղին, Հարաւէն՝ Ճէրզի Քաղաքի Բարձունքներուն (Jersey City Heights), Արեւելէն՝ Հոպօքընի (Hoboken) և Ուէյհօքընի Բարձունքներուն (Weehawken Heights) և Արեւմուտքէն՝ Հիւսիսային Պըրկըն (North Bergen) գիւղին:

Ուէսթ Հոպօքընը ունի շուրջ 25,000 բնակիչ*, մեծ մասամբ Գերման սերունդէ: Տիրող լեզուն է՝ Անգլիկէնէն իզատ Գերմաներէն, որը կը խօսուի հաւասարա-

* ԾԱՆ. — Աստիճան 312ը Հայր Էն, որոնք կը կազմեն 52 Լուսաւորչական, 10 Բողոքական, 2 Կաթոլիկ ընտանիքներ և 24 ամուրիներ: Այս հաշուէն դուրս են իւնիըն Հիլի և Ճէրզի Սիթիի Հայերն, որոց առաջինը ունի 34 անձ. որք կը կազմեն 4 Լուս., 3 Բող. ընտանիքներ և 3 ամուրիներ. մինչ վերջինը՝ շուրջ 66 անձ. որք կը կազմեն 11 Լուս., 4 Բողոք. ընտանիքներ ու խումբ մ'ալ ամուրիներ:

պէս Գերմանացի, Հոլանտացի, Զուիցերիացի և Շուէտացի գաղթականներէ, ինչպէս նաև բազմաթիւ Հրէայներէ: Իտալացի, Գաղղիացի և Հայ տարրերը, մանաւանդ այս վերջին երկուքը, դեռ նշանակութեան արժանի տարր մը չեն կազմեր: Գիւղաքաղաքին մէջ կան Բարձրագոյն վարժարան մը և 4 Հասարակաց վարժարաններ 4,731 ուսանողներով: Եկեղեցիներն և ուրիշ կրօնական հաստատութիւններն թուով 16 կը հաշուին: Գարեջրիտուններն թուով խիստ շատ են և բաց են կիրակի օրերն անգամ: Մետաքսի 4 մեծ գործարաններ կը հայթայթեն բնակչաց ապրուստի միջոցներն: Տեղւոյն մէջ Հրատարակուող միակ թերթն է REPORTER. սակայն կ'ստացուին Նիու Եօրքի բոլոր թերթերն ալ միևնոյն գներով ինչ որ ինիւ Եօրք: Աստ կայ նաև Հասարակաց Ձրի Գրադարան 3,305 Հատոր գրքերով, զորս ընթերցանութեան տալու և ետ առնելու համար Գրադարանը կը բացուի շաբաթը 3 անգամ, Գշ., Եշ. և Շբ. իրիկուններն ժամը 7-9. իթիւ 327 Clinton Ave.: Առևտուրի գլխաւոր փողոցն է (ը)Սփրինկ (ը)Սգրիյդ: Շոգեկառքի գծեր չկան մէջը. բայց ունի ելեքգրիկ կառքերու բաւական թուով գիծեր, որոցմով ձէրգի Սիթիէն մինչև Նիւ Եօրք և Փաթըրսըն կարելի է հասնիլ ջնջին գումարով մը: Նիւ Եօրքի հետ կը հաղորդակցի Ֆուլթ Լիի, Ուիչհոքընի, Ուէսթ Շուի, Հոպօքընի և ձէրգի Սիթիի նաւամատոյցներէն:

Հայկական շրջանակներու մէջ
Ուէսթ Հոպօքընը ճանչցուած
ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ
(Պատմական)
է սոսկ ձէրգի անուամբ. զի
չուրջ քսան տարիներ առաջ,
որ ատեն Միաց. Նահանգաց

մէջ գտնուող Հայերը հարիւրներով ալ դեռ չէին հաշուուէր և ոչ ալ Ուէսթ Հոպօքընը ուշադրութեան արժանի տեղ մ'էր եղած, Նիւ Եօրքի մետաքսագործ Հայերէն փոքրիկ թիւ մը, մեծ մասամբ Տիգրանակերտցիներ, անցնելով Հըտսըն գետը, կը հաստատուին Նիւ ձէրգի նահանգի, ձէրգի Գաղաքի Բարձունքներուն վը-

րայ, որը կը կոչուէր ձէրգի Սիթի Հայցս, զոր Հայեր ալ կրճատելով կը կոչեն ձէրգի*: Հայոց այս տեղ հաստատուելը գլխաւորապէս երեք պատճառներ ունէր, 1. Հայաստանի նահապետական խաղաղ քաղաքներէն եկող Հայը, չկրնարով տուրալ քաղաքակրթութեան գազաթնակէտն հասած Նիւ Եօրք քաղաքի ժխորին, ձէրգին կը գտնէր իրեն յարմար խաղաղ տեղ մը. 2. բացօթեայ և տժան ապրելու վարժուած Հայը, չկրնարով Նիւ Եօրքի սղքաակի թաղերու սեղմուած, նեղ ու գոց, մթին և պղծալի սենեակներուն մէջ մեծածախ ապրիլ, ձէրգին կը գտնէր աւելի լայն և դիւրակեցիկ տեղ մը. և 3. ձէրգիի մետաքսի գործարանները Գաղղիացի կամ Գերմանացի գործատէրերու պատկանելով, մէջի թէ պաշտօնեայներն և թէ գործաւորներն մեծ մասամբ գործատիրոջ նորեկ հայրենակիցներ էին, որոնք ևս մեծ մասամբ Հայոց պէս ամուրի պանդուխտներ և նոյնչափ ալ տեղական լեզուին ու սովորութիւններուն անծանօթ, գիրար վիճակակից ու բաղդակից գտնելով, չուտով և իրարու կարեկից կը դառնային. այլ ևս ոչ մին միւսին վրայ կրնար խնդալ համարօրէն խօսելու առթիւ, ոչ մին միւսը կը մեղադրէր աղքատիկ կերպով հագուելու ու կենցաղավարելու մէջ և ասով Հայերը ձէրգիի մէջ աւելի ազատ շուշ կրնային քաշել: Աստ բաղդատաբար գործերու լաւ ժամանակին, Տիգրանակերտցի Հայերը թէև թուով շատ քիչ իրենց բնական ձիւքերուն համեմատ չուշացան Ազգային կազմակերպութեանց սկսիլ. հոս յաջորդաբար ծնան Նիւ ձէրգիի Հայկական Միութիւնը† և Սմերիկայի Հայերէն անդրանիկ Լրագիրը, Արեգակ. սակայն գործարանատիրոջ մի նոր գործարան գընելովը Սթերլինկ, Ն. Ժ. Ի մէջ, ձէրգիի Հայերու կեդ-

* Տեղական Հայոց մէջ այժմ ձէրգի ըսելով կը հասկցուի նոյնին հետ և յարակից գիւղերն, որը սոյն իմաստով գործածուած է այս տետրակին մէջ ալ:

† Այս Միութիւնը Նիւ ձէրգիի Հայոց անդրանիկ աղգային կազմակերպութիւնն է (Հաստ. 1886 Հոկտ.) :

րոնն ալ ժամանակի մը համար փոխադրուեցաւ անդ. սակայն այն տեղի գրեթէ անտառային առանձնակեցութիւնն ալ շատ սիրելի չեղաւ Հայոց ուստի առաջին առիթէն սկսեցին ցրուիլ Փաթըրսըն, Մետաքսի Գաղաքը (այս անուն առած ըլլալով Միաց. Նահանգաց մէջ գլխաւորապէս գործարաններէն մօտաւորապէս $\frac{3}{4}$ ը այս քաղաքին մէջ գտնուելուն համար) և Ուէսթ-Հոպօքըն, ուր նորահաստատ Շուայընպազ և Հիւպըր Զուիցերիացւոց մետաքսի գործարանը մասնաւոր հրապոյր մը դարձաւ մետաքսագործ Հայերուն: Այս միջոցներուն (1889-1893) Ուէսթ-Հոպօքընը դեռ ևս չը չէնցած գիւղ մը կը ներկայացնէր. որոյ մէջ աշխատողներն ստիպուած էին բնակիլ առհասարակ կամ իւնիքն Հիլ կամ Ճէրզի Սիթի Հայցա: Սոյն տեղերու Հայ երիտասարդներն այս տեղներուն մէջ ալ չկրնալով անտարբեր մնալ ժամանակի սղոյն, նոր եռանդով մը յառաջ բերին Հայոց Հայրենասիրական Միութեան Նիւ Ճէրզիի Օթեակն ութն անձերով, որմէ ևս ծնաւ Նիւ Եօքսի Հայ Երիտասարդաց Թանգարանի Միութիւնը (այժմ Նիւ Եօքսի Գրադարանի Միութիւն), որը ևս ուղղակի և անուղղակի ծնող դարձաւ Միաց. Նահանգաց մէջ այժմ սփռուած բազմաթիւ Հայերէն Գրադարաններուն և Լսարաններուն:

Վրայ եկան կոտորածներն, որ ատեն դարձեալ Ճէրզիի Հայերն աննշան նպաստներ չըմատակարարեցին իրենց տառապեալ եղբարց: Ամեն մէկ քաղաքացիք կամ գիւղացիք իրենց ծննդավայրին մասնակի խոշոր խոշոր նպաստներ ընելէ իզատ չզլացան և իրենց լումաներն ընդհանուր հանգանակութեանց: Կոտորածներէն ազատուելով աստ հասնող մեծ մասամբ Տիգրանակերտցի թշուառներուն Ուէսթ-Հոպօքընը մեծ պատուարուն դարձաւ. իւր մետաքսի գործարաններէն մասնաւոր Շուադընպազը, որը կաթողիկոս Մանասթրիին (վանք) մօտ ըլլալուն համար Մանասթրի գործարան անուամբ ճանչցուած է Հայոց մէջ, և Ճիվոնուտը՝ ուր բազդատմամբ խիստ բազմաթիւ Հայեր թէ արհեստը սովորեցան

և թէ ստակ չահեցին, այդ միջոցին մէջ երկնառաք մը խիթարութիւններ դարձան թշուառութեան ու աղքատութեան մատնուած Հայերուն:

1897 ին Ուէսթ-Հոպօքընի Հայ գաղութին վրայ կ'աւելնար ուրիշ մի ան-

դամ ալ, Տք. Յար. Թումայեան, բնիկ Տարսոնցի, նոր ընթացաւարտ եղած Պաթիմօրի Բժշկական Ուսումնարանէն: Այս երիտասարդն՝ ինկատի առնելով տեղւոյն Հայոց Գիշերային Վարժարանի մը պէտքը, թելադրութեամբ Տիկ. Շէփըրտի† և խորհրդակցութեամբ քանի մը կիլիկիացի Տաճկախօս Հայրենակցաց, որոշեցին որ Երեկոյեան Վարժարան մը սկսելու ձեռնարկել. սակայն հարցում մ'էր թէ, Տիգրանակերտցի Հայ Երիտասարդութիւնը, որը տեղւոյն Հայոց մեծամասնութիւնը կը կազմէր ի՞նչ ընդունելութիւն պիտի ընէր այս հարցման. ասոր ալ կը պատասխանէր Տիար Պ. Ռ. Թորոսեան, բնիկ Տիգրանակերտցի, որը այն ատեն դեռ ևս ուսանող, պատահմամբ սակայն հանդիպած էր Տք. Թումայեանի, ապահովեցնելով այս վերջինս թէ իւր հայրենակից երիտասարդութիւնը Անգլիէն սովորելու կը կարօտի և թէ պիտի գնահատէ ինչ որ լաւ, բարի ու օգտակար է. միեւնոյն ատեն իւր կողմէ ալ խոստանալով իւր ձեռքէն եկած ամեն աջակցութիւն չխնայել ինչպէս որ յօգուտ մանաւանդ իւր հայրենակցաց դարձացման: Տք. Թումայեան քաջալերուած այս բոլորէն խորհրդակցեցաւ այնուհետեւ Տիգրանակերտցի երիտասարդաց ինչպէս նաև իւր եկեղեցւոյ քարոզչին (Արժ. Տիար Զարլըս Ա. Էվընս, Rev. Charles A. Evens) հետ, որը նոյնպէս սոյն ձեռնարկը քաջալերելով հանդերձ իւր ամբողջ ազդեցութիւնը գործածեց առաջին տեղւոյն կըրթական ժողովէն թոյլտուութիւն ստանալ թիւ 1 Հա-

† Ա.յ.թէպի նախկին բժիշկ ուսուցչուհի մը:

սարակաց վարժարանի մեծ սրահը չարաթը երեք երեկոյներ Հայոց տրամադրութեան տակ դրուելու, շնորհք մը որ զլացուած էր հաւասարապէս Գերմանացւոյ, Գաղղիացւոյ, Զուիցերիացւոյ, Իտալացւոյ, և այլն. կը շնորհուէր սակայն բացառիկ կերպով մի միայն Հայոց. երկրորդ՝ Հայոց իրեն մատուցած մի խնդրադրին* համեմատ, ձեռք բերել Ճէրզի Սիթիի Երիցական ժողովէն դումար մը դասատուի աշխատութեանն իբր վարձք վրձարուելու և երրորդ՝ հայթայթել գումար մ'ալ կրօնական ժողովներ ընելու համար յատկացուելիք սրահի մը վարձքը վճարուելու:

1898 ի Փետր. ին բացուեցաւ Հայոց յատուկ Երեկոյեան վարժարանը, ուր կոչուած էր Տք. Թումայեան ուսուցանելու Անգլերէն շուրջ 20 երիտասարդներու և 10 պատանիներու. միեւնոյն ատենն ալ յատկացուեցաւ սրահ մ'ալ կրօնական պաշտամանց ծառայելու. սրահի վարձքն ալ տեղւոյս Առաջին Երիցական Եկեղեցին ըստանձնեց վճարել: Այս սրահին մէջ կիրակի օրեր կրօնական պաշտամունքի փոխարէն, չգիտենք ինչ համոզմամբ, սկսեցին լսարանական ժողովներ գումարել, ուր կ'երգուէին ժողովրդական երգեր, կը ճառախօսուէր առողջաբանական, գիտական և ուրիշ բարոյական նիւթերու վրայ: Ուսանողաց և ունկնդրաց մէջ բազմաթիւ կային Բողոքական և Լուսաւորչական բարեպաշտ երիտասարդներ, որոնք առաջին՝ գիտելով որ սրահը չէր ծառայէր այն նպատակին, որոյ համար խնդրուած ու յատկացուած էր և որով խաբած կ'ըլլային մեր ազգի և իմասնաւորի տեղական Հայոց բարեպաշտներն. երկրորդ՝ խորհելով որ չարաթն անգամ մը զուտ կրօնական պաշտամանց ժողով մը կամ գէթ լսարանական ժողովին մէջ Ս. Գրքէն գլուխ մը կարդալ ու բացատրելը նոյնքան կարեւոր, օգտակար ու պատուաբեր պէտք մ'է Եւրոպայի ու Ամերիկայի մեր Քրիստոնէութեամբ և

* Որոյ բնագրի մանրանկար պատճէնը տեսնել սոյն տետրակին վերջը ա և բ երեսներուն վրայ:

կրօնասիրութեամբ պարծենցող Հայոցս համար, մասնաւոր հանրագրով* մը խնդրեցին Տք. Թումայեանէն որ լսարանական ժողովին մէջ կարդացուի Ս. Գրքէն գլուխ մը կամ հատուած մը ու երգուի կրօնական երգ մ'ալ: Տք. Թումայեան համակերպեցաւ հանրագրի ստորագրողաց և որոշեցին այնուհետեւ լսարանական ժողովներու բացման ատեն երգել կրօնական երգ մը ու կարդալ Ս. Գրքէն հատուած մը†: Այս որոշում գործադրութեան դրուած օրէն սկսեալ հակակիրներն մէկէն սկսեցին հակառակիլ. այս հակառակութիւնն† այն ատենի Տիգրիս

* Այս հանրագրի բնագիրը մեզ անհնար եղաւ տեսնել, բայց լսած ենք ստորագրողներու վկայութիւններն:

† Յաճախ բացառանշուած և լրագրաց մէջ հրատարակուած են որ ամեն օտարներէ օժանդակուած կրօնական կամ բարեգործական ձեռնարկ, որոց իշարքին այս Հաստատութիւնն ալ, միսիօնարական թակարդներ են Լուսաւորչականներն Բողոքականութեան ուղղանին մէջ չգտնու. այս մէկ կէտին մէջ գէթ պարզ է տեսնել որ կրօնական պաշտամանց սկզբնաւորութեան այս առաջին քայլէն իսկ Հայեր իրենք են եղած իրենց պաշտամանց ձեւերն որոշողներն և ոչ թէ թոշակ կամ սրահի վարձ վճարողներն:

† Այս հակառակութիւնն՝ որը այն ատեններ ծանօթ եղաւ իբր Լուսաւորչականներու մարտ մը միսիօնար խաչագողներու դէմ, իրօք Լուսաւորչականներէն չծնաւ, այլ կրօնի անտարբեութեան մօտաւէն բռնուողներէն, որոնք Լուսաւորչական կրօնին ալ նոյնքան անտարբեր էին, բայց կը փորձէին Լուսաւորչական անունը չահագործելով ժողովուրդը գրգռել նախ Բողոքականութեան, յետոյ որ և է կրօնի դէմ. գի եթէ խնդիրը իսկապէս Լուսաւորչականներն Բողոքականներու հետ չերկրպագելու վրայ ըլլար, կրնային միեւնոյն սրահին՝ բայց տարբեր ժամանակներու մէջ Լուսաւորչականներն իրենց ծէսով և Բողոքականներն իրենց ձեւով պաշտամունքներ կատարել, որոյ համար ոչ մի արգելք կար: Տեսնել և երես 14:

Թերթէն հրապարակաւ քաջալերուելով աւելի սուր ու կատաղի կերպարանք մը ստացաւ։ Տիգրիս իւր բռնած այս ընթացքովն ալ չը գահանալով, իւր խմբագիրներէն մին հանդերձ մէկ քանի բարեկամներով Կիրակի օր մը կը ղրկէր լատինական ժողովոյն, անձամբ քաջալերելու խռովարար խմբին խառնակութիւններ յառաջ բերելու և անշուշտ որ աւելի մեծ կռիւներ տեղի պիտի ունենային եթէ Մր. Էվընս լուրջ ու կտրուկ միջոցներ ձեռք չառնէր ոստիկանութեան ձեռաբեր ետ կեցնելու խռովարարներն իրենց ընկիւքէն։ 1898 ի Աշնան Տք. Թումայեան կը ձգէր Ուէյսթ Հոթօքընը վերաբառնալու համար իւր դանկալի հայրենիքն, Կիլիկիա. ուր կոչուած էր աւելի լաւ պաշտօնի մը գլուխն անցնելով իւր հայրենակցաց օգտին ծառայելու։

ՀԱՅՈՑ ՄԻՍՅԵՍԼ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆ

Տք. Թումայեանի մեկնելովն Երեկոյեան վարժարանն չը փակուելու և Լոսարան-Աղօթքի ժողովն չը լքանելու համար տեղւոյս Բողոքականաց, որոց մնացած էր (Լուսաւորչականաց գործէ քաշուելովը) ժողովներու և դպրոցի կառավարութիւնը, կը ներկայանար Տիար Պ. Ռ. Թորոսեան, նոր ընթացաւարտ Ն. Ե. ի Միաց. Աստուածաբանութեան Ուսումնարանէն և Արտօնեալ Բարոգիչ Ն. Ե. ի Երից. Ժողովէն, խնդրելով որ առժամանակեայ կերպով իրեն յանձնուի գործը յառաջ տանելու պաշտօնը մինչ ցնոր կարգադրութիւն։

Տիար Թորոսեանի այս գիմուսն նոր շարժման մը ծնունդ տուաւ. Բողոքականք, Լուսաւորչականք և Դաշնակցականք հաւասարապէս ջանացին իւր դէմ հակառակութիւններ յարուցանել. առաջինք՝ զի Լուսաւորչականի որդի էր. երկրորդք՝ զի իւր մէջ կը տեսնէին անվեհեր և անվատ գործիչ մը որմէ կը վախճուէր թէ պիտի կրնայ մեծ թիւ մը Բողոքական ընել. մինչ վերջինք իւր ներկայութիւնը իրենց ազդեցութեան ջնջման չա-

րագուշակ նշան մը կը համարէին։ Սակայն այս բոլորէն առանց վհատելու Տիար Թորոսեան յաջողեցաւ հուսկ ուրեմն առժամանակեայ կերպով ստանձնել սոյն գործի կառավարութիւնը 1898 Դեկտ. ի սկիզբը։ Երեք ամիս վերջ Ն. Ե. ի Պրիք Երից. Եկեղեցւոյ և տեղւոյս Առաջին Երից. Եկեղեցւոյ միջև եղած մի հասկացողութեամբ Տ. Թորոսեան անուանուեցաւ սոյն գործին Տնօրէն-Տեսուչ. յորմէ հետէ նա իւր աշխատութիւնք հետզհետէ ընդլայնեց հետեւեալ դասակարգութեամբ,

ԿՐԹՆԱԿԱՆ	Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
	» Վարժարան
	Աղօթքի ժողով
	» » Տիկնանց
ԿՐԹԱԿԱՆ	Ե. Ժ. Բ. Զ. Մանկանց
	Հայ. Վարժարան և Մանկապարտէզ
	» Դասախօս. Աղջկանց և Տիկնանց
	Անգլ. » » »
	» » Երիտ. (Երեկ. Վարժ.)
	Գրական Ակումբ Մանչերու
	» » Աղջկանց
	Զինուորական Մարզանք (Մանչերու Կարի և Ասեղնագործ. Դասեր Աղջկանց Փէննի Խնայող. Սնտուկ Մանկանց

ԲԱՐԵԳՐՈՐԾԱԿԱՆ — Որբախնամ Ընկերութիւն

և այս բոլորի իբր հաւաքական անուն մը տրուեցաւ Հայոց Միացեալ Հաստատութիւն անունը։

Կ'արժէ աստ դիտել որ Տիար Թորոսեան իբր թուալուոր Եղաշտնեայ, կոչուած էր աստ շարժիտ անգամ մը քարոզելու և երեք երեկոյներ ալ ժամը 7-9 Անգլիկերէն դասեր տալու. ասոնք իւր պարտականութիւններն լինելով, լիովին կատարելէ վերջ, իւր պարտականութիւններէն դուրս ալ՝ սոսկ իւր ազգի յառաջդիմելուն, զարգանալուն և վիճակի բարեօրոճմանն օգնելու ցանկութեամբ, յօժարութեամբ ծառայած է տեղւոյս Հայոց

առանց յարանուանական և կուսակցական խտրութեանց, առանց որևէ շահի, միւննէթի, կամ ինքզինք խնայելու, նաեւ իբր Հայ Մանկավարժ, տիկնանց և օրիորդաց Անգլիերէնի Ուսուցիչ, ժողովրդի Քարտուղար, Թարգման և Գործակատար: Իբր Քարտուղար՝ նա գրած է իրեն դիմող Հայոց 146 Անգլերէն ու 28 Հայերէն նամակներ, որոցմէ 2 ը Ասորոց, 10 ը Կաթոլիկաց, 21 ը Բողոքականաց և 141 ը Լուսաւորչականաց Համար, Հանդերձ \$1.71 ծախսով: Իբր Թարգման՝ նա տարած է բժշկի 13 Հիւանդներ* 20 անգամ (3 անգամը Կաթ. 4 ը Աս. և 13 ը Լուս.), որոց Համար և տուած է 51 ժամ ժամանակ ու \$4.51 ալ դրամ: Իբր Թարգման և Գործակատար՝ նա ծառայած է 76 անձերու 144 անգամ (3 անգամը Կաթ., 10 ը Աս., 27 ը Բող. և 110 ը Լուս.), որոց Համար տուած է շուրջ 562 ժամ ժամանակ ու \$19.05 դրամ:

Տխար Թորոսեան այսքանով ալ չըբաւականալով՝ ուզեց որ մեր Լուսաւորչական եղբայրներէն անոնք ալ, որոնք ժամ ու Ս. Պատարագ տեսնելը իրենց միակ հոգեւոր մխիթարութիւնը կը Համարէին, չը վրկալին իրենց Համոզման Համեմատ եղած այս հրգեւոր մխիթարութենէն, և առ այս տեղւոյս Արժ. Տ. Վահրամ Քահանայի խնդրանաց վրայ մասնաւոր Թոյլտուութիւն ձեռք բերաւ որ միւսնոյն սրահին մէջ, ուր Բողոքականք իրենց պաշտամունք կը կատարէին, Լուսաւորչականք ևս իրենց յատուկ ժամանակի մը մէջ ժամերգութիւն կատարեն և Ս. Պատարագ մատուցանեն:

Տխար Թորոսեանի բռնած այս նոր ընթացքին հետ և իւր ցոյց տուած անդուլ ու անդադար աշխատութիւնն, անկեղծ անձնուրացութիւնն, նիւթական զոհողութեանց յամենայնի պատրաստականութիւնն, և մանաւանդ իւր անխաչար ու ներող ոգին ոչ միայն յինքն գրաւեց Բողոքական ժողովրդեան խորին յարգանքն,

* Ասոնց մէջը չեն Օր. Գրիգորեանի տարածները:

† Թոյլտուութեան գրի մանրանկար պատճէնը տեսնել սոյն տետրակին վերջը գ երեսին վրայ:

Համակրութիւնն ու աջակցութիւնն, այլեւ մեր Լուսաւորչական եղբայրն, որոնք նորերեոյթ սիրով մը մեր վարժարաններն լեցուցին իրենց զաւակներովն, մեր ժողովներն ու Հանդէսներն պատուեցին իրենց ներկայութեամբ և մեր ձեռնարկներն ըստ կարի քաջալերեցին իրենց յօժարակամ նուիրատուութիւններովն. և ասով տեղւոյս Լուսաւորչականաց և Բողոքականաց միջեւ փոխադարձ նոր սէր և իրարու օգնելու նոր փափաք մը վերսկսաւ, որոյ աճմանն, ուճացմանն ու անընդհատ յարատեւութեանը Համար խորտէ ցանկացող ու աղօթող ենք առ մարդասէրն Աստուած, որ ինքնին անըսպառ աղբիւրն է երկնանուէր սիրոյ:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Քարոզիչ
606 Malone St., WEST HOBOKEN, N. J.

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ } Սարկաւապներ
ՆԻԿՈՂՈՍ ԳԱՐԻԷԼԵԱՆ }

ՀՈԳԱՅԱՐՁՈՒ ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ, Քարտուղար
ՆԻԿՈՂՈՍ ԳԱՐԻԷԼԵԱՆ, Գանձապետ

ՅՕՀԱՆՆԷՍ ԹԱՃԻՐԵԱՆ, }
ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՍՈՒԼԼԵԱՆ, } Խորհրդականք
ՅՕՀԱՆՆԷՍ ՆՍՋԱՐԵԱՆ, }

ՆԻԿՈՂՈՍ ԳԱՐԻԷԼԵԱՆ } Երգեցողութեան
ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՍՈՒԼԼԵԱՆ } Առաջնորդք

Օրիորդ ՌԵԲԵԿԱՅ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, Այցելու

Կիրակ. Պաշտամունք ամեն Կիրակի Առաւօտ ժամը 11 ին

» Վարժարան » » » 9½ »

Աղօթքի ժողով » » Իրիկուն » 7½ »

» » Տիկնանց » Հինգշաբթի » 8 »

Ե. Ժ. Ք. Ը. Ջ. Մանկանց Կիրակի օրեր Կ. Ե. » 3 »

1898 ի ամառը՝ Տք. Թումայեանի օրով, լսարանին մէջ Ս. Գրքէն գլուխ մ'ալ Թող կարդացուի են. պահանջող հանրագրի գլխաւոր ստորագրողներէն մին էր Տիար Պետրոս Մուսուլլեան. որը տեսնելով որ կրօնի անտարբերներն խառնակութիւններ հանելէ վերջ, խմբովին ետ քաշուելով, սկսեցին ծաղր ու ծանակ ընել այն որ համարձակէր այդ ժողովներէն միոյն ներկայ գլուխուիլ, կրկնապատիկ ջանքերով հաւաքեց խումբ մը Բողոքական Հայեր և ասոնց համակիր Լուսաւորչականներ ու Ասորիներ և կարգադրեցին Տք. Թումայեանի հետ որ նոյն սրահին մէջ, Բողոքականաց յատուկ ձեւով կանոնաւոր Աղօթքի ժողով մը սկսին: Այս աղօթքի ժողովները լաւ շարունակուեցան Տք. Թումայեանի մեկնելէն վերջ ալ մինչև Տիար Թորոսեանի գալը, որ ատեն ինք ի փոխարէն սկսեց կանոնաւոր Կիրակնօրեայ Պաշտամունք, ըստ Բողոքական դրութեան: Տիար Թորոսեանի առաջին քարոզին (Փետր. 5, 1899) ներկայ էին 8 Բողոքական անձինքներ միայն, երկրորդին՝ 5 Բող. և 1 Լուս. այնուհետև հետզհետէ սկսեցին աճիլ: 1899 Մարտ 1էն սկսեալ կանոնաւոր սոմարներ ու արձանագրութիւններ սկսուեցան բռնուիլ մասնաւոր քարտուղարներու պատասխանատուութեան տակ, որոնցմէ կը քաղենք հետևեալ թիւերն,

Եկեղեցւոյ անդամակցած են	Նամակով	8
	Դաւանութեամբ	16
	Գումար	24

Մկրտութիւն	3
Պսակ	2
Թաղում	2

Կիրակնօրեայ պաշտամանց ներկայ եղողներու միջին թիւն է եղած 35 անձինք:

Եկեղեցական Երկրորդ	
ՄՈՒՏՔ, Կիր. Պաշտ. հանգանակութիւններէն	\$89.85
Կիրակնօրեայ Վարժարանէն	6.49
Այլևայլ պատահական աղբիւրներէ	8.35
Գումար	\$104.69

Եկեղեցական Երկրորդ	
Ընթացիկ ծախսեց վճարուած	\$94 13
Աղքատ հիւանդի	4.50
Տեղւոյս Որբախնամ Ընկ.	1.96
Հաշուեկշիռ (Կանխիկ Դրամ)	4.10
Գումար	\$104.69

ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Քարոզիչ
ՆԻԿՈՂՈՍ ԳԱՐԻԷԼԵԱՆ, Գանձապետ

Դիտ. — Հայ Ժողովուրդը մինչև ցայսօր ոչ մի սէնթ վճարած է Տք. Թումայեանի, Տիար Թորոսեանի, կամ Օր. Գրիգորեանի ամսաթուղակներուն իհաշիւ:

Ս. ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ս. Հաղորդութեան Խորհուրդը առաջին անգամ տեղի ունեցաւ Հաստատութեան սրահին մէջ իմեծ մը-խիթարութիւն ժողովրդեան, 1900 Սեպտ. 30, Խաչվերացի օրը. այնուհետև սկսաւ մատակարարուիլ Նոր Տարիի առաջին՝ Զատիկի՝ Վարդավառի և Խաչվերացի Կիրակներուն:

Հաստատութիւնս՝ իւր Ս. Հաղորդութեան առաջին մատակարարութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է զայդ մը Հաղորդութեան Սեղանի սիւնոցներ տեղւոյս Առաջին Երիցական Եկեղեցւոյ Տիկնայց Օժանդակ Ընկերութենէն:

1004
1599

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԵՍՈՆՇ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Բարսուղար և Գանձապետ

ՈՒՍՈՒՑԻԶՔ

ՕՐԻՈՐԴ Ռ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, Արանց և Տիկնանց Կարգին.

Պ. Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Պատանեկաց և Աղջկանց »

ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՍՈՒԼԼԵԱՆ, Փոքր Տղայոց »

ՕՐԻՈՐԴ Լ. ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, » Աղջկանց »

ՕՐԻՈՐԴ Լ. ՄՈՒՍՈՒԼԼԵԱՆ և Ս. ԹԱՃԻՐԵԱՆ,

Փոքրիկ Տղայոց Կարգին:

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՔ

ՕՐ. Է. Մ. ԷՏՈՒԷՐՏՍ (Miss EDNA MARION EDWARDS.)

ՕՐ. Պ. ԲԻԶԱՆՍԸՆ

Կիրակնօրեայ Վարժարանն սկսուեցաւ Տիար թո-
րոսեանի գալովն և իւր իսկ Զանգերովն, նպատակ ունի-
նալով ներշնչել Հայ մանկանց զուտ Քրիստոնէական սէր,
ընտելացնելով գիրենք Քրիստոսի կեանքին և անոր ցոյց
տուած առաքինութեան ճամբուն հետ. ծնողաց կամ
մանկանց թողով որ ինքնին ընտրեն իրենց ապագայ յա-
րանուանութիւնը կամ եկեղեցին: Սոյն Վարժարանը
սկիզբէն մինչև ցայսօր կատարեալ յաջողութիւն մ'է ե-
ղած. մանկունք ոչ միայն սիրով կը յաճախեն աստ, այլ
և ժամանակին ճշգրտապէ՛ս երգեր ու շարականներ սով-
որելու հետամուտ և դասերուն հետաքրքրութեամբ ուն-
կնդիր են:

Կիրակնօրեայ Վարժարանի տօմարին մէջ արձա-
նադրուած կը գտնենք

Մանչ տղայք (14 Բող., 2 Կաթ., 31 Լուս.), 47

Աղջիկներ (12 Բող., 25 Լուս.), 37

Գումար..... 84

Միջին հաշուով ամէն մէկ Կիրակի ներկայ գտնուած են,

Դասատուք, 4

Մանչ տղայք, 15

Աղջիկներ, 10

Տիարք, 5

Տիկնայք, 3

Գումար 37

ԵԼԵԻՄՈՒՏՔ

ՄՈՒՏՔ, Կիր. Վարժ. Հանգանակութիւններէն, \$20.76

ԵԼՔ, Կիր. Վարժ. յատուկ ընթացիկ ծախուց, \$11.42

Սղքատ հիւանդի յատկացուցած, .50

Ն. Ճ. Որբախնամ Ընկերութեան նուիրած, 2.35

Եկեղեցւոյս ծախուց իմանակցութիւն վճարած, 6.49

Գումար, \$20.76

ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Բարսուղար և Գանձապետ

ՄԱՏՆԱԿԱՀԱՐՔ

Կիր. Վարժարանն ունի Մատենադարան մ'ալ շուրջ 120
Անգլիերէն՝ և 18 Հայերէն հատորներով, որոնք ընթեր-
ցանութեան կը տրուին ամէն անձի առանց որեւէ վարձի:
Մատենադարանն շնորհակալութեամբ ստացած է հետե-
ւալ գրքերն ինուէր. և աւելին ալ խիստ սիրով պիտի
գնահատէ:

Տիար Պ. Ռ. Թորոսեանէ

1 Խենդը, (Բաֆֆի):

5 Պատկերազարդ Տետրեր, (Կարմիր Գլխարկ, Կիւ-
լիվէրի ձամբորդութիւնը, Մսխրատիարիկ, Ճշմարտու-
թիւնը Միշտ յաղթում է, Լուսերեսիկ):

Ուէսթ Զօպօքընի և Նիօւ Ճէրզիի Y. W. C. T. U. էն,
Ծնորհիւ Օրիորդ Էտուէրտսի

- 1 Նմանութիւն Քրիստոսի,
- 1 Զրօտարան Մանկանց, (Ա.—Զ Հատորներ),
- 1 Առաքինի և Քաղաքակիրթ Պատանի,
- 1 Աննա կամ Սէր Ծնողաց,
- 1 Աղբար Թովմաս, (Ա. և Բ Հատորներ),
- 1 Նկարագրութիւն Վարուց երեւելի Արանց,
- 1 Զէսթըրֆիլտ, Խրատք առ Որդին Իւր,
- 1 Սիլվիոյ Փէլլիքոյ.
- 1 Ռօպէնսոն Քրիստէ,

34 Թերթ The Atlantic Monthly, Mrs. Smith էն,

Օրիորդ Է. Մ. ԷՏՈՒԷՐՏՍԻ ՄՐՑ ՆԱԿՆԵՐՆ

1900 Մարտ ամսի վերջին Կիրակէին Կիր. Վարժա-
րանիս գլխաւոր դաշնակահար Օր. Էտուէրտս՝ մասնա-
ւոր բարեսրտութեամբ մը, իւր հետ բերելով քանի մը
կտոր գրքեր յանձնեց տեսչին խնդրելով որ իբր մրցա-
նակ տրուին Կիր. Վարժարանի աշակերտաց. տեսուչն
ալ թէ աշակերտաց մերթ ընդ մերթ քաջալերութիւն
մը լինելու՝ և թէ նուիրատուի բարեսրտութիւնը մշտա-
պէս գնահատած ըլլալու համար, կարգադրեց որ ամեն
եռամսեայի վերջին Կիրակէին սովորական քաղուածքի
փոխարէն մրցումներ լինին հետեւեալ նի թերուն վրայ.

1. Նոյն եռամսեայի Կիր. դասերու Ոսկեղէն Բնարանե-
րը Հայերէն գոց ըսել,
2. Սոյնը Անգլիերէն գոց ըսել,*
3. Նոյն եռամսեայի Կիր. դասերու Ճշմարտութիւնները
Հայերէն գոց ըսել,
4. Սոյնը Անգլիերէն գոց ըսել,*
5. Ս. Գրքին մէջ արագութեամբ վկայութիւններ գտնել
6. Տասնաբանեայ Պատուիրաճներն Հայերէն գոց ըսել,
7. Հայր մերը Հայերէն գոց ըսել, (Փոքրերուն յատուկ)

որոց ամեն մէկին մէջ լաւագոյն հանդիսացողը պիտի ըս-

* Հայերէն կարգալ գրել չը գիտցողներուն համար:

տանար Օր. Էտուէրտսի անուան նուիրուած մրցանակ-
ներէն մէյ մէկ գիրք:

- Այս մրցանակներէն ցարդ շահած են հետեւեալք,
Օր. 1. Գարրիէլեան,	Օր. 2. Զանգալեան,
Օր. Պայծառ Սարաֆեան,	Փահիմէ Մուսուլլեան,
Գուրգէն Գարրիէլեան	Տիգրան Թաճիրեան,
Լևոն Գալաֆեան,	Միհրան »
Խորէն Զանգալեան,	Կարապետ Գալաղեան,

ՏԻՕԻԻ ՀԱՄԱԶԳԵՍՏ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՆ

1899 ին մինչ Միաց. Նահանգաց մէջ կ'ուղէին ամեն
բան Տիօւի կողմէ, համանուն ծովակալի Սպանիոյ վրայ
տարած յաղթութիւնը յաւերժացնելու համար, տղայոց
համար ևս նորաձև համադրեստ մը հրապարակ ելաւ
Տիօւի անուամբ, որը շինուած էր հասարակ կապոյտ կը-
տաւէ ճերմակ ժապաւէններով զարդարուած: Այս հա-
մադրեստն հագնելը տղայոց պարծանք մը կը համարուէր
այն տարի և խիստ ընդհանրացած էր: Մեր Կիր. Վար-
ժարանն ալ այն ատեններ նոր բացուած ըլլալով, և Տ.
Թորոսեան ուղեւով տղայոց ժամանակի ճշդապահութիւն
սովորեցնել, խոստացաւ մէյ մէկ Տիօւի համադրեստ*

* Ցաւալի է որ այս առթիւ այդ ժամանակին Դաշնակ-
ցութեան երկրորդ օրգան եղող Հայրենիքի խմբագիրը
իւր թերթին մէջ, և վերջերս ալ նոյն կազմակերպու-
թեան արիշ գործիք մը, ճշմարտութիւն չը սիրող վար-
դապետ մը, դարձեալ միևնոյն թերթին մէջ, այս դէպ-
քը բացատրած է ին իբր Տիօր Թորոսեան Ամերիկեան ե-
կեղեցեաց մէջ ատենախօսութիւններ՝ և ինպատան Հայ որ-
բոց հանգանակութիւններ բրած և արդիւնքի մէկ մա-
սովը համադրեստներն շինած և նուիրած էր հարուստ-
ներու զաւակաց, ևն.: Այդ յօդուածագիրներէն բնա-
կանաբար ոչինչ աւելի կրնայինք սպասել. սակայն մեզ
հետ միասին Տիօր Թորոսեանը մօտէն ճանչցողները լաւ
գիտեն որ նա մինչև ցայժմ ոչ մի տեղ և ոչ մի առթիւ
դրամով կամ հանգանակութեան մը համար խօսած ու-
նի. և սոյն մրցանակներն իսկ, ըստ իւր սովորականին,
իւր անձնակալն քսակէն գնած և ինք անձամբ կարած
ու նուիրած էր իբր մրցանակ զայնս շահողներուն:

տղայոց՝ և նմանօրինակ զգեստ մ'ալ աղջկանց յատուկ,
 Զատիկի օրը տալ անոնց, որք Մեծ Պահոց ամեն կիրա-
 կիններուն ճիշդ ժամանակին դպրոց գտնուին:

Այս մրցանակներէն շահողներն եղան հետեւեալք,
 Գար. Գաբրիէլեան, Գուրգէն Գաբրիէլեան,
 Նետոն » Աւետիս »
 Երուանդ » Խորէն Չանգալեան,
 և չորս աղջիկներ:

ԱՂՈԹՔԻ ԺՈՂՈՎ

Այս ժողովը վերսկսուեցաւ իհոգեւոր շինութիւն
 ժողովրդեան 1900 ի Ամրան Զորեքչաթի երեկոյները.
 սակայն նկատելով որ այրերուն մեծ մասը չէին կարող
 ներկայ գտնուիլ, ժողովրդի ցանկութեան համեմատ ու-
 թողուեցաւ այնուհետեւ կիրակի երեկոյներ ընել, որ ա-
 տեն ներկայից թիւը զգալի կերպով աճեցաւ:

Աղօթքի ժողովէն անմիջապէս վերջն ալ Հաստա-
 տութիւնս որոշած էր ունենալ Ընտանեկան Խօսարան մը
 ուր ներկայք կարենան աւելի երկար մնալով իրարու հետ
 տեսակցիլ իբր ընտանիքի մը անդամներ, օրուան հե-
 տաքըքրաշարժ խնդրոց վրայ տեղեկութիւններ և բա-
 ցատրութիւններ արուին ի հմտութիւն և ի զարգացում
 ժողովրդեան, ու երգեր երգուին յուրախակցութիւն
 ներկայից: Այս ժողովներն լաւ գնահատուելով հան-
 դերձ, օգտակար արդիւնքներ ունեցան:

ՏԻԿՆԱՅՅ ԱՂՈԹՔԻ ԺՈՂՈՎ

Այս ժողովն սկսուեցաւ 1899 ի Աշնան մասնաւորա-
 պէս գեղեցիկ սեռի զարգացմանն ու հոգևոր շինութեանն
 համար և տեղի կ'ունենար կիրակի օրերն, քարոզի պաշ-
 տամունքէն անմիջապէս վերջը. քիչ առանէն որոշուե-
 ցաւ որ ժողովները տուներու մէջ լինին ամեն Հինգշաբ-

թի երեկոյները, ուր աղօթքէ վերջը կարենան աւելի
 երկար մնալ և զիրար ընկերական տեսակէտով ևս բարձ-
 րացնել: Արդիւնքն խիստ գոհացուցիչ եղաւ:

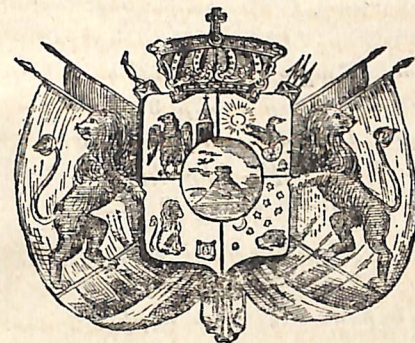
Այս ժողովներու յաջողութիւնը կը պարտինք նախ
 Աստուծոյ օրհնութեանն, յետոյ Տիկին Մաքուր Գաբ-
 րիէլեանի եռանդուն գործունէութեան:

1900 ի Յուլիսէն սկսեալ այս ժողովներուն սկսաւ
 առաջնորդել Օր. Ռ. Գրիգորեան. որը գուցէ կարենար
 աւելի օգտակար ըլլալ եթէ Հայախօս եղած ըլլար:

Այս ժողովներուն ներկայ գտնուած են միջին հաշ-
 ւով 13 անձինք:

Ե. Ժ. Բ. Ը. Զ. Մանկանց

Այս հաւաքումը սկսուեցաւ ջանիւք և նախաձեռ-
 նութեամբ Օր. Ռ. Գրիգորեանի 1901 ի սկիզբներ ու լաւ
 ապագայ մը կը խոստանար. բայց հազիւ 3-4 հաւաքում-
 ներ էին տեղի ունեցած, փակուեցաւ մեզ անյայտ պատ-
 ճառներով:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՒ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵԶ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈԳԱՔԱՐՁՈՒ ԺՈՂՈՎ

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՔՐԻԷԼԵԱՆ, Նախագահ
ԹՈՒԽՄԱՆ ՈՍԿԵՐՁԵԱՆ, Բարտուղար
ԵՐԵՄԻԱ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ, }
ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՎԱՅԵԱՆ, } Խորհրդականք
ԿՕՋՄԱՆ ԵՈՒԱՆԻ,

— ՈՒՍՈՒՑԻԶՔ —

ՊԵՏՐՈՍ Ռ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ԳԱՐԵԳԻՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ,

Տարբեր ժամանակներու մէջ

Օգնական ՌԱՍՏԱՆԳԻ պաշտօն վարած են

ՊԱՅՄԱՆ ՄՈՒՍՈՒԼԼԵԱՆ, ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՔՐԻԷԼԵԱՆ,
ԶԱՐԺԱՆ. ԶԱՆԳԱԼԵԱՆ, ԳԱՔՐԻԷԼ ԳԱՔՐԻԷԼԵԱՆ,
ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՈՒԱՆԻ, ՏԻԳՐԱՆ. Թ. ՈՍԿԵՐՁԵԱՆ,

Վարժարանը բաց է հետեւեալ ժամերուն,

Սեպտեմբեր 1 էն մինչ Յունիս 30,

ամեն օր, բացի Շաբաթ, Կիրակի և Տօն օրերէ,
Կէսօրէ ետք ժամը 3—6½.

Յուլիս 1 էն մինչ Օգոստոս 31,

ամեն օր, բացի Շաբաթ, Կիրակի և Տօն օրերէ,
Առաւօտեան ժամը 9—12½:

Անուրանալի ճշմարտութիւն մ'է որ Հայ գաղթականութիւնը այս երկրին մէջ իւր գոյութիւնը կորսնցնելու վտանգին աւելի մօտ է քան ուրիշ մի որեւէ երկրի մէջ. և եթէ մասնաւոր ջանք մը չըլի ինչպէս Հայ գաղթականութեան մէջ գէթ Հայերէն լեզուի գոյութիւնը պահպանելու, վտանգը անխուսաբելի պիտի ըլլայ: Նկատուած է որ Միաց. Նահանգաց ամեն կողմը, Հայ տղայք

եթէ իրենք իրենց թողուն, առ առաւելն երկու տարիէն ոչ միայն կ'օտարանան իրենց մայրենի լեզուն հետ այլ իսպառ անկարող կ'ըլլան Հայերէն խօսելու: Քիչ չեն այն ծնողներ ալ, որոնք ինքնին կը քաջալերեն իրենց զաւակաց այս ընթացքը, այն խաբուսիկ յոյսով որ իրենք ալ իրենց զաւակներէն պիտի կրնան Անգլիերէն սովորի. առանց գիտնալու որ անոնցմէ մեծ մասի խօսածը փողոցային խաղերու վերաբերեալ պարզ խօսակցութիւններ են միայն, որոնք ոեւէ կերպով ծնողաց համար գործածելի լեզու մը չեն կրնար ըլլալ:

Իրաց այս տխուր և ողբալի վիճակն ամեն կողմ և ամեն դասակարգի Հայոց մէջ զգալ տուաւ Հայ վարժարանի պէտքը. ամեն ոք հաւասարապէս կը ձայնէր Հայերէն Դպրոց, բայց ոչ ոք կը համարձակէր Հայերէն վարժարան մը բանալու դժուարութեանց ու հարկ եղած նիւթական զոհողութեանց ենթարկուիլ: Պարզ կերպով կը տեսնուէր թէ 1. Հայ ժողովուրդը դեռ ևս դպրոցի մը ծախսերը հագալու չափ հարուստ չէ, 2. Հայ ընտանիքներու ցրուած դրութիւնը մեծ դժուարութիւն մ'է դպրոցի մը մէջ մասնաւոր թուով մը Հայ զաւակներ հաւաքելու, և 3. ինչպէս յարանուանական և կուսակցական պառակտիչ, քայքայիչ և վհատեցուցիչ, կեղտոտ, անխիղճ և մահահրաւէր սլաքներուն տակ գործելու համար մէկի մը դիւցազնական արիւթիւն է հարկաւոր: Այդ ամեն կը թուի թէ բաւական չեղան Տիար Թորոսեանը կասեցնելու իւր Հայերէն վարժարան մը բանալու նպատակէն. իւր նշանաբանն կը թուէր ըլլալ միայն յառաջ. ուստի և առանց երկնչելու իւր վրայ ամպրոպի մը պէս տեղացած յարանուանական և կուսակցական սլաքներէն, կատարեալ յանդգնութեամբ մը Հաստատութեանս հովանաւորութեան տակ Երայա Ամերիկայի Անդրանիկ Հայ վարժարանն* 1899 Յուլիս 5, առաւօտեան ժամը 9 ին, յաճախ ինքնին միայն դասախօսե-

* Դիտելու արժանի է որ տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը ինչպէս Ամերիկայի Անդրանիկ Լրագիրը,

լով. կարճ ժամանակի մը համար միայն կրցաւ ձեռք բերել Տիար Գարեգին Մանուկեանի պատուական աջակցութիւնն, որը խիստ արդիւնաբեր և գնահատելի եղաւ:

Վարժարանիս թէ Ուսուցիչք և թէ Օգնականք շատ քիչ բացառութեամբ, ձրի են աշխատած. թոշակաւոր եղողներն ալ այնքան ջնջին թոշակ մ'են ստացած, որոց իբր թոշակաւոր յիշուին անգամ չարժեր:

Ինչպէս ամեն լաւ բան, նոյնպէս Անդրանիկ Հայ Վարժարանը իւր ընթացքին մէջ ունեցաւ և իւր հակառակորդը, Ագգային Վարժարան անուամբ, որը ծնաւ ոչ իբր մրցմամբ օգտակար լինելու, այլ Անդրանիկ Հայ Վարժարանը տապալելու համար. բայց ինչպէս ամեն կիրքէ ծնածը կիրքի տեղում չափ կ'ապրի, նոյնպէս և այդ վարժարանն չըկրցաւ բացառութիւն մ'ըլլալ:

Միւս կողմէ մեր Վարժարանն իւր հաւատարիմ ու յարատեւ աշխատութեամբ կատարեալ յաջողութիւն գըտաւ: Մանկապարտէզն իմասնաւորի խիստ գրուիչ և օգտակար է եղած: Քարտ կարել և կարած քարտիրու

ԱՐԵՎԱԿ, Տիգրանակերտցւոյ մը (ՀԱՅԿԱԿ Յ. ԷԿԻՆԵՆՆ) ջանքովը և այս տեղ ծնաւ, ինչպէս Ամերիկայի Անդրանիկ Հայ Գրադարանը, թեւագրութեամբ ան մահն ՄԿՐՏԻՉ ԱԻՆՏԻՍԵԱՆԻ և նախաձեռնութեամբ Տիգրանակերտցւոց ու այս տեղ ծնաւ, նոյնպէս ալ Հայերէն լեզուի պահպանման այս փարոսը Տիգրանակերտցւոյ մը ջանքովը ու այս նոր աշխարհի Տիգրանակերտին, Ուէսթ Հոփքընի մէջ, կանգնեցաւ: Հարկ չէ հեռատեսի մը լինել, գուշակելու թէ Ամերիկայի ապագայ Հայ գաղթականութիւնը մասնաւոր յարգանքով և համակրութեամբ պիտի յիշատակէ Տիգրանակերտցի Հայ գաղութը, որոյ երիտասարդութիւնը աննպաստ պարագաներու տակ անգամ չմոռցաւ պարտաճանաչ գտնուիլ դէպ իւր ազգութիւն. հրաժարելով պահ մը դրամ դիզելէ, զուարճութեանց ետեւէ վազելէ, ապագային մեծ մարդ մը հռչակուելու փառասիրութենէ, հայրն, որոց ուսուցարէքներն ինչպէս ուրիշներու, նոյնպէս իրենց համար բաց էին. մինչ փոխարէնը իրենց ժամանակն, գրամի և բոլոր ջանքերն զոհեցին Հայ ազգի գոյութեան պահպանմանը օժանդակելու:

փոխարէն նուէրներ ստանալու դրութիւնը 3 տարեկան փոքրիկներն անգամ սիրով կը վազեցնէր դպրոց, ուր չուրջ 3 ժամ սիրով, հլու թեամբ և համբերութեամբ կը կարէին. միեւնոյն ատեն սովորելով հաշուիլ Հայերէն լեզուին հետ:

Եւս առթիւ պարտք կը համարինք մեր շնորհակալիք յայտնել տեղւոյս այն ամեն Հայ ծնողաց, որոնք չեն դադարած կրցածնուն չափ մեզ խրախուսելէ:

Ամերիկայի Անդրանիկ Հայ Վարժարանի տոմարին մէջ արձանագրուած կը գրանենք 3—16 տարեկան,

Մանչէր (13 Բող., 2 Կաթ., 2 Աս., 30 Լուս.), 47

Աղջիկներ, (9 Բող., 1 Աս., 21 Լուս.), 31

Գումար 78

Միջին հաշուով օրական ներկայ գտնուած են,

Մանչ տղայք 15, Աղջիկներ 10, Գումար 25

Մէկ օրուան մէջ ներկայից ամենաբարձր թիւն է եղած 40

» » » » ամենացած » » » 11

» » » ներկայ տղայոց բարձր » » » 25

» » » » ամենացած » » » 6

» » » » Աղջկանց բարձր » » » 18

» » » » ամենացած » » » 3

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆՍԿՆԵՐ

Տարին երկու անգամ, Ս. Ծննդեան և մեր Թարգմանչաց Տօնին, տեղի ունեցած են Կրթական Մրցանակաբաշխի հանդէսներ, որոց մանաւանդ առաջնոյն մասնաւոր ջանք մը տարուած է որ ամեն մէկ Հայ երեխայ (Հաստատութեանս հետ կապ չունեցողներն անգամ), նուէր մը ստանայ. մինչ մեզ հետ կապ ունեցողներն կանոնաւոր մրցմամբ չահած են իրենց մրցանակներն:

Այս մրցանակներէն յիշատակութեան արժանի չհոյներն եղած են հետեւեալք,

Աշոտ Գալաֆեան (7 տարեկան) — — ԱՐԾԱԹ ՄԵՏԱԼ

Արշակ » (9 ») Գերմ. Արծաթ Մետալ

Կարապետ Գաղազեան (7 ») » » »

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ՕՐԻՈՐԴԱՅ ԵՒ ՏԻԿՆԱՅՑ
ԵՐԵՎԱՆԻ, ՀԻՆԳՆԱՅԻ և ՇԱՐԲԻ ԺԱՄԸ 10-11 Կ. Ա.

Տիար Թորոսեան բաւական չը համարելով փոքրե-
րուն Հայերէն սովորեցնելը, յօժարակամ ստանձնեց Հա-
յերէն սովորեցնել նաև իգական սեռէն անոնց ալ, որոց
գիւրդին և պատշաճ չէր դպրոց գալը. այս կերպով ալ
երկու Տիկիններ և մէկ Օրիորդ սկսեցին Հայերէն սով-
որիլ, որոց եռանդը և յաջողակութիւնը գովելի էին.
սակայն՝ շուրջ տարի մը վերջ, իրենց բնակավայրի կամ
առողջութեան փոփոխութիւնն արգելք եղան իրենց յա-
րատեւութեանն. բայց յուսալի է որ թէ իրենք և թէ
իրենց նմաններն պիտի չդադարին աշխատելէ մինչև լաւ
սովորին Հայերէն կարգալ ու գրել:

ԱՆԳԼ. ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ՕՐԻՈՐԴԱՅ ԵՒ ՏԻԿՆԱՅՑ

ԵՐԵՎԱՆԻ, ՉՈՐԵՔՆԱՅԻ և ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐ,

Կէսօրէ Ետք Ժամը 3—5:

Ինկատի ունենալով որ տեղւոյս Հայ իգական սեռը
չատ քիչ բացառութեամբ գործարանի մը հետ գործ ու-
նի, անոր համար ալ Անգլիերէն գէթ քանի մը բառեր
թոթովելնին կենսական պէտք մ'է իրենց, Տիար Թորոս-
եան ասոնց ալ այս ձեւով օգնած ըլլալու համար, կող-
մեց այս կարգը 1899 Մարտ 6 ին, որուն դարձեալ սկսեց
անձամբ դասախօսել, որը տեւեց աւելի քան 8 ամիսներ.
որմէ վերջ տեղւոյ և դրազմանց անյարմարութեան պատ-
ճառաւ ստիպուեցան դադարեցնել մինչեւ աւելի նպատ-
աւոր պարագաներու ներկայանալը:

Այս կարգի տօմարին մէջ արձանագրուած կը գըտ-
նենք 10 Տիկիններ և 8 Օրիորդներ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(Անգլիերէն Դասախօսութիւն Հոյ Գործաւորացի)

ԵՐԵՎԱՆԻ, ՉՈՐԵՔՆԱՅԻ և ՈՒՐԲԱԹ, ԺԱՄԸ 7½—10:

Այս Վարժարանը Տ. Թումայեանի սկսածն էր որ
կը յարատեւէր և որոյ կարեւորութիւնն ու օգտակարու-
թիւնն անփիճելի են: Տիար Թորոսեանի օրով միայն,

այս Վարժարանի տօմարին մէջ արձանագրուած կը գըտ-
նենք 40 անձինք, որոցմէ 4ը միայն գովելի յարատեւու-
թիւն մ'են ունեցած: Ամեն մէկ իրիկուն ներկայից մի-
ջին թիւն է եղած 9:

Ցանկալի էր որ Հայ երիտասարդք դատարկաբանու-
թենէ նախապատիւ համարէին երկրի տիրող լեզուն սով-
որիլը, որով միայն պիտի կարողանան կանոնաւոր արհես-
տի մը տիրանալով բարեւոք ապրուստ մը հայթայթել:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԵԼԵԻՄՈՒՏՔ

ՄՈՒՏՔ, Ուսանողաց Շաբաթավճարներէ, \$ 8.50

Գրասեղաններու տոթիւ հանգանակուած, 41.

Երեկոյ. Վարժարանի 1900 ի մուտքերէն, 11.

Հաշուկէիւ, (Տ. Թորոսեանի անձնական քսակէն) 471.56

Գումար, \$532.06

ԵԼՔ, Գրասեղաններու, \$ 42.

Հայերէնի Օգ. Ուսուցիչներուն, 59

Ձայնագրութեան Ուսուցչին, 10.

Հայ. և Անգլ. Դասագրքերու, 79.90

Թղթեղէններու, 91.98

Մրցանակներու յատկացուած, 249.18

Գումար, \$532.06

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ ՄԱՆՁԵՐՈՒ

Ամեն երեքշաբթի Երեկոյ Ժամը 7½—8½:

Տիար Թորոսեան ուզելով մանկանց մէջ Հայ Գրական-
ութեան սէրը զարթեցնել և մշակել. միևնոյն ատեն
գիրենք Փառլամէնդական օրէնքներու ընտելացնել և ըզ-
բօսցնել, կազմեց այս ակումբը, յաճախ անձամբ հսկե-
լով իրենց ընտրութեանց ու կանոնաւոր նիստերուն, ուր
մանկունք ինքնին կը կառավարէին նիստերը, երգեր
կ'երգէին, արտասանութիւններ կ'ընէին ու նիստէն վերջ
ալ մանկական խաղերով ժամանակ կ'անցնէին: Այս ժո-
ղովներն իրիստ հաճելի էին մանկանց ու օգուտներն ալ-
ներեւ. բայց մշտական հսկողի մը պակասութեան պատ-
ճառաւ մերթ ընդ մերթ դադարման ենթարկուեցաւ:

ԳՐԱԿԱՆ ԱՅՈՒՄԲ ԱՂԶԿԱՆՅ

Ամեն Ուրբաթ Երեկոյ Ժամը 6—7:

Նպատակով, սկզբունքով ու մեթոսով նոյն ընդ մանչերու ակումբին և նոյնքան յաջողութեամբ ալ յառաջ կ'ընթանար. միևնոյն պատճառով ալ յաճախ դարման ենթարկուեցաւ:

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱՆՔ

Կ. Յ. ՉԱՆԳԱԼԵԱՆ, (Անդամ Նիւ Ճէրզիի Չորրորդ Չորաբաժնին) — ՄԱՐԶԻՉ

Ամեն Չորեքշաբթի Երեկոյ Ժամը 8—9:

Այս խումբը Տիար Չանգալեանի խնամոյց տակ փաշտուն վիճակ մ'ունէր շուրջ 20 անդամներով. բայց յորմէ հետէ մարգանքի սրահը գրասեղաններով բռնուեցաւ, իրենք ևս կազմալուծուեցան ցնոր տնօրինութիւն:

ԿԱՐԻ ԵՒ ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ ԱՂԶԿԱՆՅ

Ամեն Շաբաթ Առաւօտ Ժամը 10—12:

Այս դասերը սահմանուած էին օգնելու Հայ փոքր աղջկանց, որոնք պարագայից բերմամբ իրենց մայրերէն անգամ սովորելու դիւրութիւն չունին. միևնոյն առին կը յուսացուէր այս գործը ժամանակի ընթացքին մէջ դառնար արուեստական շահաբեր ճիւղ մը, որոյ մէջ կարելի ըլլայ գործել տալ գործարաններու մէջ գործելու անկարող, բայց գործի կարօտ ծեր կամ պառաւ Հայեր. և առ այս \$400.00 ի դրամագլուխ մ'ալ սկզբնաւորութեան համար խոստացուած էր Տիար Թորոսեանի:

Երկիցս՝ 1899 ին և 1900 ին, սկսուեցաւ այս գործ, բայց կարող և պաշտօնին հաւատարիմ Հայ կնոջ մը պակասութեան պատճառաւ անհնար եղաւ յարատեւել, կրօնական սակայն փորձերը պիտի շարունակուին մինչեւ գործի յաջողութիւն գտնելը:

ՓԷՆՆԻ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ ՄԱՆԿԱՅ

Անշուշտ ոչ ոք կրնայ այնչափ անդիտանալ որ չըկրնայ ըմբռնել այս ճիւղի անհրաժեշտ կարեւորութիւնը Հայ զաւակաց համար. բայց ցաւալի է որ հակառակ Տ. Թորոսեանի ցանկութեանն ալ, աննպաստ պարագայից բերմամբ այս ճիւղի գործադրութիւնը դեռ ևս անպաշարային թողուած է:

ՆԻՕԻ ՃԵՂԶԻԻ ՀԱՅ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԵԱՅՔ 1900—1901 Տարւոյ.

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Նախագահ
ՏԻԿԻՆ ՄԱՔՈՒՐ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Կեր-Նախագահ
ՕՐԻՈՐԴ ԼՈՒՍԻԿ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Քարտուղար
ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՍՈՒԼԼԵԱՆ, Գանձապետ
..... Հաւաքիչ

Ն. Ճ. Որբախնամ Ընկերութեան կանոնաւոր նիստերն տեղի կ'ունենան ամեն առաջի վերջին Կիրակի Երեկոյն, Աղօթքի ժողովէն անմիջապէս վերջը:
Ամեն Հայի ներկայութիւնը խիստ սիրով բաղձալի է:

1899 Նոյ. 30 ին, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Գոհարանութեան Տօնի օրը, մեր եկեղեցական պաշտամունքէն անմիջապէս վերջը, բնութեան բոլոր բարեաց առատօրէն պարգևողին գործնականապէս գոհութիւն մատուցանելու համար, այն Որբ. Ընկերութիւնն հաստատուեցաւ նախաձեռնութեամբ Հաստատութեանն եկեղեցւոյ Գոհարանական պաշտամունքին ներկայ եղող Տիկնանց և Օրիորդաց՝ Ուէսթ Հօպօքընի Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութիւն անուամբ. և իրեն անգամ կ'ընդունէր միայն իգական սեռէն. բայց իւր Ա. տարեկան Ընդհ. Ժողովին մէջ քուէարկեց որ Ընկերութեան անունը փոխուի Նիւ Ճէրզիի Հայ Որբախնամ Ընկերութիւն անուն և անգամակցութեան ալ ընդունուին ամեն տնձառանց խտրութեան սեռի, հասակի, կուսակցութեան և յարանուանութեան:

Ընկերութեանն առաջին շրջանին համար պաշտօնեայք ընտրուեցան հետևեալք,

ՏԻԿԻՆ ՄԱՔՈՒՐ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Նախագահ
» ՀՈՒՓՍԻՄԷ ԹՅՃԻՐԵԱՆ, Կեր-Նախագահ
» ՍԸՌՄԱ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Աղօթարար,
» ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ, Քարտուղար
» ԲԸՌԼԱՆ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Գանձապետ
ՕՐԻՈՐԴ ԼՈՒՍԻԿ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Հաւաքիչ

Ընկերութեան ցանկութիւնն էր իւր Ա. չըջանին վերջը կարողանար 2 Հայ որբեր Տիգրանակերտի՝ և 1 Ակնայ մէջ պահել: Տարեգլխին՝ հակառակ կարգ մը ոչ բաղձալի անձանց Ընկերութեանս դէմ լարած վհատեցուցիչ և անխիղճ մեքենայութեանց, Տէրը իսպառ անակալ շնորհօք կարողացուց Ընկերութիւնս փոխանակ 3ի վեց որբեր պահել, 4ը Տիգրանակերտի՝ և 2ը Ակնայ մէջ, որոց առաջին տարուան (1901-1902 Մարտ 1) ծախքը վճարուած է: Ընկերութեանս յատուկ ցանկութիւնն է պահել իւր որբերը մինչև իրենց ընթացաւարտութիւնն կամ ամուսնութիւնն, որոյ համար և մեր համակիրներու առատօրէն նպաստիցը կը կարօտինք:

Ընկերութեանս կրնայ բաժանորդագրուիլ ունէ անձ չարաթական 1 սէնթ կամ աւելի, ըստ կարողութեան, կանոնաւոր: տուրք մը վճարելով:

Ընկերութիւնս սիրայօժար կ'ընդունի նուէրներ ալ: 1899—1900 ի չըջանին Ընկերութեանս անդամակցած են 15 Տիկիններ և 5 Օրիորդներ: 1900—1901 ի չըջանին՝ 17 Տիկիններ, 9 Օրիորդներ և 18 Այրեր:

ԵԼԵԻՄՈՒՏՔ 1899—1900 Տարւոյ

ՄՈՒՏՔ, Անդամուհեաց Շարաթավճարներէն,	\$ 37.56
Կիրակնօրեայ Վարժարանէն,	2.35
Տիար Մ. Գարանֆիլեանի Պսակադրամէն,	5.
Օր. Պայծառ Մուսուլլեանի Հարսանիքէն,	5.05
Ընկերութեանս Ա. Տարեդարձի Հանդեսէն,	127 11
Գումար,	\$177.07

ԵԼՔ, Տիգրանակերտի 4 որբոց 1901—1902 տարեթուակին իհաշիւ £20½ ի փոխ. գիր մը,	\$100.56
Ակնայ 2 որբոց 1901—1902 տարեթուակին	48.10
Գանձելի գումար,	2.
Հաշուկշիւ (Կանխիկ Դրամ),	26.41
Գումար,	\$177.07

Տիկին ԲԵՆԷԼԱՆ ԳԱՅՐԻԷԼԵԱՆ, Գանձապետ

Ընկերութիւնս իւր խորին շնորհակալիք կը յայտնէ իւր բոլոր նուիրատուներուն ու անդամներուն. և կը յուսայ որ ինչպէս անցելոյն՝ նոյնպէս ապագային մէջ ևս պիտի շարունակեն իրենց քաջալերութիւնները:

Մանկանկար Խնդրագրին (Ետնել երես 10):

W. Holsten, M. J.
Dec 24, 1897.

Our dear friend Holsten

Let the names of you and our Master be entered - you to give your kind attention to the following which is our actual constitution.

We are about this standard (etc) in number living in New-Holsten. And some of us is able to support his family comfortably with good money of us are out of work for an indefinite period the winter is at our elbow and different kind of misfortune have already begun to enter into our families.

Dear Holsten our names you that our names is worthy of consideration and sincerely hope that you will not overlook it. We do not ask from you any help in the line of food or clothing or in families line. However we are doing our best to provide them with you as your spiritual and personal betterment, do ask from you some help in the line of clothing & education. We secured a well known young lady - a man who is well known as a medical doctor, a graduate of College of Physicians

and Surgeon of Holsten, etc. And thereby engaged on Educational and Christian work. He himself is prepared as a Medical Missionary and while he can not return back home at present, he desires to do his people here. We see H. H. Thompson, M. D. of Holsten, Wis. And we think this is a good opportunity for us to secure him.

Now there are our deed which we have to put before you - A Hall where he can teach us at nights and preach on Sunday. And also his medical services. 40 dollars a month will be enough for his whole service and also for the medicine which he requires. We think Ten dollars medicine will suffice a month. And he only will ask thirty (30) dollars per month for his support. We ourselves can not raise any part of this sum but we applied to the Board of Education of this state and they were kind enough to offer us the use of a Hall for school and preaching, and also the necessary services for cooking, mowing and for the remaining (45) dollars per month we apply to you sympathetically. Sincerely yours.

Please remember us - your helpers - Annemaria who have taken a voyage among

your other hands have noty desired in
 some Master whom we worship. And the
 Lord Almighty - will return your reward according
 to Hoping and praying that - our 23rd Dec.
 will be enlived in your Christian Love and
 sympathy.

We remain Very Truly Yours our Servant
 (Signed)

1844. H. P. S.
 10. " "
 11. " "
 12. " "
 13. " "
 14. " "
 15. " "
 16. " "
 17. " "
 18. " "
 19. " "
 20. " "
 21. " "
 22. " "
 23. " "
 24. " "
 25. " "
 26. " "
 27. " "
 28. " "
 29. " "
 30. " "

1. H. P. S.
 2. " "
 3. " "
 4. " "
 5. " "
 6. " "
 7. " "
 8. " "
 9. " "
 10. " "
 11. " "
 12. " "
 13. " "
 14. " "
 15. " "
 16. " "
 17. " "
 18. " "
 19. " "
 20. " "
 21. " "
 22. " "
 23. " "
 24. " "
 25. " "
 26. " "
 27. " "
 28. " "
 29. " "
 30. " "

542 Spring St.
 404 Clinton Ave.
 545 551 Belmont Ave.
 144 Walnut St.
 590 Clinton Ave.
 590 Clinton Ave.
 592 Clinton Ave.
 676 Clinton Ave.
 200 Clark Ave.
 " "
 " "
 " "
 " "
 502 Pellman Ave.
 " "
 108 2nd St.
 505 Spring St.
 581 Spring St.
 581 Spring St.
 581 Spring St.

Մանրանկար Պատճէն Թոյլառու թեան Գրին
 (Տեսնել երես 14):

243 Paluade Ave
 -October- 1898
 Sept 21st 99

My Dear Mr. Torrance
 Your letter just received
 You may comply with the request
 of a Armenian friend to hold Mass -
 provided it does not interfere with
 our regular services - I'll him I
 cheerfully grant his request -
 Come & see me on Saturday PM
 Cordially C. A. Evans -

Մանրանկար Պատճեն
Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքի Հրամանագրին,
Տիգրանակերտի Լուսաւորչական Որբանոցին մէջ
2 Որբեր Պահել Տալու Համար:

ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ

Համար 3138

Կոստանդնուպոլիս 22 Մարտ 1901

Արարատի մարմին
պիտանութեան մասնաժողովին

Հարգելի (Պատրիարք) !

Այսպէսով 19. փետրուար թուականը
ձեր ազգանունը համարելիք, և պիտի խոստանայ յայտնաբերելու:

Ձեր թոշակաւոր համարը յայտնաբերելիք
Արարատի մարմինը համարը համարելիք և երբեք
վարչական գործունէութեան ձեր խնդիրը թանկանալի
էրիւ պիտի լինի, ինչպէս առաջ է ինչ խնդիր, Եւրոպայի
խնդիրը Արարատի մարմինը պիտի խոստանայ յայտնաբերելու
չափով (10) անգամ խոստանայ:

Կը խոստանայ ձեր խնդիրը խոստանայ յայտնաբերելու
այն պարագային, երբ խոստանայ յայտնաբերելու
այն պարագային, և առաջին անգամ խոստանայ յայտնաբերելու
խոստանայ յայտնաբերելու ձեր խնդիրը:

Արարատի մարմին
Արարատի մարմին
Արարատի մարմին

ՎԵՐՋ

2001

32, 40, 1805
պատրիարք

0022995

5544
2013

NL0022995

